

Remiss om slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén, SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder - en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Er beteckning: N2017/00222/HL

Sammanfattning

Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning om att det behövs en sammanhållen landsbygds politik. En politik som syftar till optimism och framtidstro i hela Sverige. Sverige ska ha en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd. En hållbar och levande landsbygd skapas bl.a. genom attraktiva boendemiljöer, tillfredställande service och goda möjligheter till arbete. Staten kan i detta fall hjälpa till att skapa långsiktiga förutsättningar för en livskraftig landsbygd.

Länsstyrelsen anser att Kommittén presenterar många bra förslag som kan bidra till en levande landsbygd. Länsstyrelsen vill dock belysa några förslag lite mer samt utveckla vissa förslag ytterligare.

Länsstyrelsen ser att det är viktigt att återinvestera finansiellt kapital i landsbygden för landsbygdernas utveckling. Det är även viktigt att i samband med regionala exportcentra se exportsatsningar utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Här föreslår Länsstyrelsen att Visit Sweden även bör få ett uppdrag att verka för hållbar natur- och kulturturism inom Östersjöstrategin. Länsstyrelsen vill även trycka på vikten av att satsa på de gröna och blå näringarna genom att öka förutsättningarna för den inhemska produktionen och förädlingsgraden på ett hållbart sätt samt se landsbygden som en viktig resurs för energiförsörjning.

Länsstyrelsen vill vidare trycka på vikten av digital infrastruktur. Ska det vara attraktivt att bo och leva på landsbygden måste det finnas en hållbar digital infrastruktur i hela Sverige och Länsstyrelsen vill se en tydlig strategi och tydliga mål kring robusthet och redundans.

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att Boverket ges i uppdrag att utarbeta en nationell vägledning till kommunerna om hur ett serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen. I serviceperspektivet utgör tillgången till grundläggande betaltjänster en viktig del. Länsstyrelsen ställer sig även bakom förslaget kring omlokalisering av statliga tjänster från Stockholm. Det är dock viktigt att denna omlokalisering verkligen genererar arbetstillfällen på landsbygden och således har en långsiktig plan kring sin etablering. Slutligen vill betonas att Länsstyrelsen kan spela en viktig roll i den fortsatta styrningen och samordningen av landsbygdspolitiken genom inrättandet av en landsbygdsdelegation i varje län.

Länsstyrelsen i Gotlands län väljer att följa slutbetänkandets disposition och går nedan in i mer detalj kring Länsstyrelsens synpunkter under respektive avsnitt.

Näringsliv och företagande

Länsstyrelsen delar betänkandes förslag om att ökad tillgång till finansiellt kapital är viktigt för landsbygdernas utveckling. Att återinvestera i landsbygden är av stor vikt för fortsatt utveckling. Länsstyrelsen vill även betona de uppdrag inom jämställd regional tillväxt och jämställdhet som myndigheten idag har och som kan stärka betänkandes förslag ytterligare. Jämställdhet är en förutsättning för att skapa ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse. I det fallet räcker inte ökad tillgång till finansiellt kapital. Den starkt könssegregerade utbildnings- och arbetsmarknaden måste brytas för att långsiktigt säkerställa ett förverkligande av målet.

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om att inrätta regionala exportcentra för att underlätta för Svenska företag på den internationella marknaden. Genom att stärka exporten kan bl.a. nya arbetstillfällen skapas i Sverige.

Som en länsstyrelse belägen mitt i Östersjön ser vi att Visit Sweden även bör få ett uppdrag att verka för hållbar natur- och kulturturism inom Östersjöstrategin för att tydliggöra ansvaret inom turismsektorn för länets landsbygdsnära natur- och kulturmiljöer. Fokus bör ligga på natur- och kulturmiljöer som en resurs som bör hanteras varsamt. Östersjöregionen är vår destination i ett bredare perspektiv och den behöver samordnas bättre. Östersjöregionen behöver marknadsföras mer som ett varumärke och styras mot en hållbarare turism om Sveriges landsbygd ska få en del av den internationella turismen som kommer öka i framtiden.

Länsstyrelsen vill även trycka på vikten av att satsa på de gröna och blå näringarna genom att öka förutsättningarna för den inhemska produktionen och förädlingsgraden på ett hållbart sätt. För Gotlands del är det viktigt både ur ett landsbygdsperspektiv där dessa näringar har potential att växa och bidra till arbetstillfällen på landsbygden men även ur ett livsmedelsförsörjande perspektiv vid eventuella krissituationer.

Länsstyrelsen vill i förslaget gällande vilka krav som ska ställas vid offentlig upphandling inom exempelvis livsmedel och måltidstjänster understryka vikten av att kraven ska följa våra svenska miljökrav och regler för djurskydd. Detta stärker inte bara den svenska landsbygdens konkurrensförmåga gentemot andra länder utan styrker även trovärdheten i Sveriges egna lagar och regler.

Länsstyrelsen instämmer i att det är nödvändigt att skyndsamt ställa om till en fossilfri samhällsekonomi med så liten klimat- och miljöbelastning som möjligt. Länsstyrelsen ser dock att det finns en problematik med att begränsa satsningarna till biobaserade energikällor och vill därför se en bredare satsning inom förnyelsebart än vad som framgår av förslaget. Landsbygden sitter på potential inom fler energikällor än de biobaserade, exempelvis inom sol, vind, vågor. Även energiomvandling samt energilagring bör här inkluderas för att nå klimatmålen satta i Paris.

Länsstyrelsen ser positivt på att Tillväxtverket ges i uppdrag att utreda möjligheten till, och utformningen av, en servicegaranti vid myndighetsutövning till små- och medelstora företag. Vi måste öka kunskapen och förståelsen för företagens utmaningar och i den mån det är möjligt underlätta regelverk och ärendehantering till landsbygdsföretagens fördel.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länsstyrelsen ställer sig bakom kommitténs mål och åtgärdsförslag inom digital kommunikation och transportinfrastruktur och vill betona vikten av att dessa åtgärder genomförs. Länsstyrelsen vill särskilt poängtera att hela landet ska ha tillgång till hållbar digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100Mbit/s senast 2025. En fråga som i detta sammanhang måste lyftas fram är behovet av en tydlig strategi och tydliga mål kring robusthet och redundans. Det kommer att vara avgörande för att utvecklingen av den digitala landsbygden ska ta fart, det gäller såväl samhällstjänster som näringslivsutveckling och ligger i linje med den Digitala Agendan för Sverige. Detta är att se som en förutsättning för en livskraftig landsbygd.

Länsstyrelsen vill vidare poängtera vikten av att samhällsekonomiska analyser (och dess innehåll) ligger till grund för åtgärderna inom att säkerställa transportinfrastrukturen i landsbygderna. Detta särskilt ur ett jämlikhetsperspektiv av vem som gynnas av åtgärden (landsbygd/stad, kön, klass, ålder) och miljöpåverkan (klimat, markanvändning, partiklar, buller etc). Även tidsperspektivet för infrastrukturen och framtidsutblickar är viktigt för att inte satsa på infrastruktur som inte är långsiktigt samhällsekonomiskt lönsam. Perspektivet av vem som betalar är här även intressant då som Trafikanalys konstaterar att biltrafiken i landsbygderna mer än fullt ut betalar för de externa effekter de orsakar i och med skatt på bränsle. Biltrafiken i städerna kostar däremot avsevärt mer än vad den betalar i skatter och avgifter.

Kompetensförsörjning

Även Gotland upplever problematiken kring att attrahera personer med högre utbildning till kunskapsintensiva branscher. Länsstyrelsen ställer sig därför bakom förslaget om att universitet och högskolor ska ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildningar i hela landet genom distansutbildning samt att Regeringen ser över indikatorerna inom resurstilldelningssystemet i syfte att göra utbildningarna mer relevanta för de lokala marknaderna. Länsstyrelsen stödjer betänkandets utgångspunkter att slutförd grund- och gymnasieutbildning är viktigt för att erhålla elevunderlag till högre utbildningar. Slutförd grund- och gymnasieutbildning är även en viktig grund för rekrytering till näringslivet. Vi ser att kommunerna har ett stort ansvar inom området. Länsstyrelsen vill även på detta område peka på den starkt könssegregerade utbildnings- och arbetsmarknaden och vikten av att bryta denna för att stärka kompetensförsörjningen. Inte minst då det på landsbygderna ofta finns en ännu starkare könssegregering jämfört med storstäderna.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Länsstyrelsen instämmer i Kommitténs bedömning att det finns ett behov av att utveckla landsbygdens roll i den kommunala översiktsplaneringen och ställer sig positiv till förslaget att Boverket ges i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur landsbygderna ska utvecklas inom ramen för kommunernas översiktsplanering.

Länsstyrelsen instämmer i att det finns ett behov av att se över riksintressena. Länsstyrelsen har lämnat ett yttrande över Riksintresseutredningen (Dnr 408-3298-16) och har i yttrande angett att det behövs en bättre tydlighet i riksintressesystemet. Länsstyrelsen har avstyrkt förslaget som Riksintresseutredningen lämnade eftersom det inte åtgärdar de brister som identifierats med dagens system och att det inte kommer att uppfylla den förenkling av systemet som efterfrågas i direktiven. Exempelvis avstyrkte Länsstyrelsen införandet av "Väsentliga allmänna intressen", precis som Kommittén gör. Länsstyrelsen anser till skillnad från Riksintresseutredningen att det finns förutsättningar att åtgärda bristerna inom ramen för dagens system, om vissa justeringar görs. Delar i lagstiftningen kan förtydligas för att skapa en mer enhetlig hantering av riksintressena och en mer likartad tillämpning i hela landet. Detta skulle bl.a. underlätta för landsbygdernas utveckling. Länsstyrelsen vill dock förtydliga att det finns en risk för att attraktiva miljöer för bl.a. besöksnäring, rekreation och innovativt företagande byggs bort för att skapa nya bostäder om man ser riksintresse som ett hinder istället för en möjlighet. Riksintressen ska användas för att bygga med god planering i känsliga miljöer. Länsstyrelsen anser att kulturmiljöer, naturmiljöer och friluftsliv ska ses som en tillgång och den hållbara vägen till utveckling och således inte som ett hinder för landsbygden. Länsstyrelsen instämmer i att LIS-bestämmelserna ännu inte har fått något större genomslag och därmed inte underlättat för utveckling av landsbygden. Ett sätt att attrahera människor att bo och leva på landsbygden är att det i större utsträckning finns attraktiva miljöer att bosätta sig på utifrån efterfrågan att bo nära naturen eller nära vattnet. Länsstyrelsen har i tidigare yttranden, exempelvis till

Strandskyddsdelegationen, lämnat förslag på hur LIS-bestämmelserna skulle kunna förenklas och förtydligas för att kunna tillämpas på ett bättre sätt.

Kommittén föreslår nu att regeringen vidtar ytterligare åtgärder för att strandskyddsreglerna ska få en avsedd effekt i landsbygderna, i undertext anges att detta genom länsstyrelserna bör stödja kommuner som vill använda de existerande strandskyddsreglerna för att underlätta en ökad bosättning och etablering av verksamheter i kommunen. Hur detta är tänkt att fungera och vilka resurser som i så fall skulle användas framgår inte av förslaget, varför det är svårt att ta ställning till.

Länsstyrelsen instämmer i att samordningen mellan de tre lagarna miljöbalken, anläggningslagen och vattentjänstlagen delvis kan upplevas som bristande och därmed inte underlättat för utveckling av landsbygden. Länsstyrelsen ställer sig bakom en översyn av va-lagstiftningen men vill även påpeka ett större problem, som i allt större utsträckning påverkar landsbygdsutvecklingen i Sverige. Den rådande vattenbristen på Gotland bedöms vara en viktig fråga för framtiden, inte minst ur ett klimatanpassningsperspektiv med scenarios av varmare och torrare somrar framöver. Detta gäller både den allmänna och enskilda vattenförsörjningen. Brist på tillräckligt mycket vatten av god kvalitet försvårar bl.a. utvecklingen inom näringslivet och byggnationen av bostäder även på landsbygden. Under tidigare avsnitt uppmanar Kommittén till ökad livsmedelsförsörjning. Denna livsmedelsförsörjning är i stor utsträckning avhängig tillgången till dricksvatten av god kvalitet samt att bevattningsvatten finns tillgängligt.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att Boverket ges i uppdrag att utarbeta en nationell vägledning till kommunerna om hur ett serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen. En tillräckligt god service är avgörande för att bo på landsbygden. Tack vare den fiberutbyggnad som pågår i landet kan dock många tillgå service genom att använda digitala tjänster. Det går att beställa varor och tillgå information som tidigare inte varit möjlig. På så vis har servicen på landsbygden ökat. Här är det dock av största vikt att postservicen inte försämras. Länsstyrelsen ställer sig bakom Kommitténs förslag om att regeringen ska avvisa de förslag inom 2015 års postlagsutredning som innebär en försämrad postservice i landsbygderna.

God service till alla innebär även att tillgången till grundläggande betaltjänster behöver stärkas. Länsstyrelserna har ett uppdrag att kartlägga behovet av grundläggande betaltjänster och där det behövs göra insatser så att alla i samhället har tillgång till grundläggande betaltjänster. Länsstyrelsen ser dock faror i att många bankkontor lägger ner på landsbygden och att detta i sin tur minskar tillgången till grundläggande betaltjänster. Av denna anledning ser Länsstyrelsen behov av att staten fortsättningsvis tar ett ansvar kring tillgången till grundläggande betaltjänster.

Kommittén föreslår att Statens Kulturråd och Myndigheten för kulturanalys får ett utökat uppdrag som syftar till att göra kulturen mer tillgänglig i landsbygderna. Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget och vill samtidigt påpeka att när människor aktivt tar del av och engagerar sig i sitt kulturarv så är det också att utöva kultur. Kulturarv och kulturmiljöer är både materiella och immateriella företeelser som bidrar till att göra människor mer öppna för nya idéer och nya människor vilket är en grundläggande förutsättning för att innovationer ska uppstå. Den föreslagna kulturanalysen bör även omfatta möjligheter för landsbygdens invånare att ta del av och engagera sig i kulturmiljöer och kulturarv.

Statens närvaro i landsbygderna

En utgångspunkt för kommitténs förslag är att staten måste bli mer närvarande i hela landet och att staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling. Denna utveckling uppmuntrar Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att en konsekvensutredning kring Arbetsförmedlingens planerade nedläggningar samt införande av alternativa digitala kanaler för arbetsökande måste utvecklas innan Arbetsförmedlingen eventuellt kan fortsätta sina planerade nedläggningar. Länsstyrelsen tror att arbetslösa grupper i många fall är i stora behov av personliga möten och support för att kunna komma in på arbetsmarknaden. Genom att lägga ner kontor samt att öka kravet på att använda digitala metoder kan göra att människor får ännu svårare att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Länsstyrelsen ställer sig även bakom förslaget kring omlokalisering av statliga tjänster från Stockholm. Det är dock viktigt att denna omlokalisering verkligen genererar arbetstillfällen på landsbygden och således har en långsiktig plan kring sin etablering. Gotland har erfarenheter av att statliga myndigheter omlokaliseras till Gotland men efter en tid läggs ner för flytt till Stockholm eller andra städer. Förutom att utlokaliseringen av statliga tjänster genererar arbetstillfällen utanför de större städerna ser vi även att utlokaliseringen är bra utifrån ett folkhälsoperspektiv. Utlokaliseringen skulle kunna ge större incitament för kvinnor att stanna kvar alternativt flytta tillbaka till platser utanför storstäderna efter som den statliga sektorn inom många områden är kvinnodominerande.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

En utgångspunkt för kommitténs förslag är att det behövs en tydligare styrning och samordning av landsbygdspolitiken. Länsstyrelsen ställer sig bakom detta förslag och ser att förslaget bl.a. kan leda till att landsbygden och dess framtid får ett större fokus. Om betänkanden och propositioner innehåller en särskild bedömning gällande hur beslutet påverkar landsbygden, synliggörs konsekvenserna för landsbygden. På så vis får Sverige upp landsbygden och dess framtid på agendan. Genererar beslut negativ påverkan på landsbygden så är det ett aktivt val beslutande aktör gjort. Länsstyrelsen stödjer vidare förslaget om att inrätta en Landsbygdsdelegation.

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Cecilia Schelin Seidegård med Caroline Gränefjord som föredragande. I arbetet med detta yttrande har synpunkter inhämtats från relevanta sakområden inom Länsstyrelsen samt föredragits i Länsstyrelsens ledningsgrupp.

Cecilia Schelin Seidegård
Landshövding Gotlands län

Caroline Gränefjord

